Број 75. У Новом Саду, у среду 8. (21.) априла 1909. Година XLIV.

»Застава« излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 2 кр. 70 пот. за четврт године 8 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 кр. 26 п. за четврт године 9 кр. 75 пот. — За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за пола године 2 круне, на целу годину 4 кр. а за стране земље годишње 6 круна 50 пот.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Вечерњи лист.)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА у РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 пот. сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Т. Чавића Администрација »Заставе« налазе се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 20

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији »Заставе«.

Рукописе не враћамо.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Чек-конто 12008.

Војничка побуна у Цариграду.

— Допис „Застави“. —

Цариград, 2 априла.

У томе се спустила и знаменита

Крвава ноћ.

До 11 сати било је мирно У том затишју спремале су се обе стране за очајну борбу: с једне стране побуњени војници, а с друге у Серакерату и Ак Сарају ул горени батаљони, који су остали верни Младотурцима. Цео је Цариград шапутао о престојећој борби између једне и исте, царско-отоманске војске После 11 сати из Стамбула је проламала ноћну тишину паклена пуцњава: непрекидни плотуни из брзометака и машинских пушака (митраљеза). Пуна четири сата трајала је та пуцњава, а становништво престонице дрхтало је у страху од покрета олоша, светине, бојећи се, да се не понове језовити призори из јерменског покоља у Цариграду. Срећом дотле није дошло. Грађанство је сачувано било од тога. Само су се војници истрајно клали међу собом. После великих губитака војника у Сера скерату, предали су се и измешали са побуњеним војницима.

Један паша причао је страним новинарима, да је ове ноћи погинуло у Сераскерату 200 војника, а вероватно и много више. Погинули сахрањивани су још те ноћи.

Весеља (шенлука) је било још те ноћи али тек после победе око 3 сах, кад је пуцњава престала у Стамбулу, а побуњени војници прошли Тером и Галатом, праћени музиком и светином, пуцајући из пушака и вичући:

— Живео султан! Живела војска! Живео Шеријат!

Они су ишли тако све до Јилдиза!

Шенлучење и пуцање улицама по целом Цариграду, наставили су побуњени војници целог дана, у среду 1. априла. Било је сасвим опасно ићи улицама, јер су многи пролазници од тог шенлучења погинули и рањени. У опште та два дана и оне крваве ноћи избачено је овде више куршума него на Плевни.

*

Тек у четвртак успела је Народна Скупштина да држи пуноважну седницу, која је била тајна. Председавао је Али Наки беј. У решењу, које је саопштено телеграфски вилајетима, описују се прво догађаји последњих дана, па се вели да је скупштина усвојила захтеве војника као оправдане и предложила, да се они помилују. Скупштина налази, да одредбе светог закона Шеријата, ваља узети за основ целокупне државне управе и да треба очувати устав. Становништву се препоручује мир и ред.

У понедељак преставиће се нова влада скупштини са својим програмом. Избор председника извршиће се у седници сутра, ако се међу тим не догоде какви изванредни догађаји, о којима се зуцка, с обзиром на узрујаност у европским и азијским вилајетима, у којима се осуђује преврат у Цариградр.

У Народној Скупштини је прочитано још 31. марта ово саопштење из двора:

„Њ. Ц. В. султан примивши оставку кабинета, нова влада се образује. Пошто ће добро земље и отаџбине, као и сигурност бити ујемчена свима могућим средствима, царски војници, који су се сакупили данас, као и они, који су им се прикључили, неће се ни под каквим изговором сматрати одговорним ни кажњавати за то дело.

У томе смислу помиловање им је дато

Благодарећи Богу, пошто је царство мусломанско, издата је једна царска ирада, која прописује да свети закони (Шеријат) који су вечни и узвишени, у будуће буду свугде извршавани са више тачности.

Наш узвишени Суверен, Калифа и највиши командант, одредио је Шеик-ул Ислама, да позове царске трупе, да се с поверењем и у миру повуку у своје касарне и да се становништво врати својим пословима, као и да им саопшти да су сви они предмет пажње царске.

Исто тако једна царска ирада пропису је да ово саопштење, пошто се прочита у парламенту, буде отштампано и објављено.

21. Реби ул-евел 1327. год.

Али Џевад

први секретар Њ. И. В. Султана.

Царев указ, објављен 1. априла доносимо у целости:

Мој светли везиру, Тефик пашо!

Поводом оставке целокупне моје владе, ја сам Вашим опробаним рукама поверио Велики Везират Зиадин ефенди ће и даље вршити високу дужност Шеих-ул-Ислама. Овлашћујем Вас, да изаберете остале министре и да ми њихова имена предложите. Стављам Вам на срце. да се у будуће одредбе светог закона (Шеријата) више примењују. Ја желим, да се устав брани и да се бринете за одржање мира. Наше су најживље жеље да наша царевина напредује и цвета за срећу мојих верних поданика. Нека свемогући благослови то настојање с успехом.

23. Реби-ул-евел 1327. год.

Абдул Хамид.

*

Почев од четвртка, 2 априла у јутру завладао је у Цариграду потпун мир и ред. Чаршија је отворена. Никаквог нереда није било у четвртак и петак. Једино се с бригом говори о узнемирујућим вестима из унутрашњости.

Заслуга је новог енергичног министра војног Едхем паше, победиоца у грчко турском рату 1897. год. што су се побуњени и помиловани војници вратили оне бурне ноћи у своје касарне и што је настао мир и ред.

У четвртак и петак једва се могли видети официри по цариградским улицама. У касарнама командују подофицири! Војници траже, да се из Цариграда уклоне 110 младотурских официра. Говори се, да су ови већ тајно отпутовали у Солун, који ће, изгледа бити центар контра револуције

Није искључен грађански рат у Турској. Он би с обзиром на постојање разних народа и вера био најкрвавији досад. Најопасније је за нас овде у Цариграду.

Срдан.

Догађаји у Турској.

Како јављају најновије вести, предстраже младотурске војске стигле су већ до Златног Рога. Сад већ изгледа сигурно, да ће Младотурци без икакве веће борбе ући у Цариград. Што до сад нису учинили приписује се томе, што се воде преговори, да се промена изведе без капи крви. Има вести, да се султан у свом очајању обратио на француско и енглеско посланство, да ове државе помогну, да се он не свргне са престола, но да је одбијен са молбом. Младотурци као да траже међутим одлучно, да султан сиђе са престола. Агенција Хавасова има извештај, да је младотурски одбор дао султану времена до јуче десет сати у вече, да захвали на престолу. И да руски цариградски посланик Синовјев води те преговоре. Још веле, да је у Цариград стигла из Атине руска крстарица „Терек“ и да је ноћас имала проћи кроз Босфор, да прими султана. Има и вести, да је султана напустила већ велика већина жбира и слугу његових, а напустили су га и турски свештеници, јер су се згрозили, кад су чули колико је поубијано у Цариграду младотурских официра, и то на заповест султанову.

Узима се за свршену ствар, да ће Младотурци данас а сутра ући већ у Цариград. По једним вестима, у исто време ће за султана бити проглашен Решад Ефендија, брат данашњег султана Абдул Хамида и он ће ући на челу младотурске војске у Цариград. По другим вестима Решад Ефендија је већ јуче проглашен за султана. Ту вест потврђују и из Берлина и већ да су обнародоване прокламације о томе.

При промени престола у Турској велику улогу игра Шеик ил Ислам. Но само у том случају, кад та промена није услед смрти султана. Султан именује Шеик ил Ислама, који има строго да пази на вршење турских верских закона. Ако се ради на свргнућу султана, ил ако треба да се прескочи онај који по праву наследства долази на престо, то има Шеик ил Ислам да даде фетву (своје мишљење) која има обавезну снагу. Шеик ил Исламу се ставе она питања, која се тичу свргнућа или заобилажења наследног права, и онда одговара да пристаје или не. Тако је поступљено и при свргнућу Абдул Азиса и Мурада V. При свргнућу првог стављено је на Шеик ил Ислама питање, да ли може остати у свом достојанству и даље онај султан, који тера прекомерни раскош и арчи државни новац. А код другог, је стављено Шеик ил Исламу питање, да ли може бити султаном она особа, која нема у пуној мери све душевне способности. У оба случаја гласила је фетва Шеик ил Ислама, да такав не може остати султаном.

Политички преглед.

Питање банке. Јуче нису преговарали чланови угарске и аустријске владе у питању банке. Преговарали су само стручни референти једне владе са референтима друге. Ну зато су и чланови угарске владе били у послу. Министар-председник Векерле и министар Кошут преговарали су са заједничким министром спољних послова, војним министром и министром финансија. Министар-председник Векерле био је и код краља у аудијенцији, која је трајала читав сат. Из свега тога се изводи, да при тим преговорима није била реч само о банци, него се саветовало, како да се у опће нађе излаза из садање кризе, да се установе услови мирна владања утаначи владин програм за дуже време. Данас ће се продужити преговори између угарске и аустријске владе и то у питању картелне банке. Сутра, у четвртак, одлучиће аустријски министарски савет у томе питању и саопћиће ту своју одлуку угарској влади. У петак ће бити саветовање чланова угарске владе и министар-претсед-

ник Векерле ићи ће краљу. У суботу ће изаћи пред краља угарски министар Кошут и Апоњи. Такав програм јављају из Беча. Још увек влада уверење да ће аустријска влада, бар за сада одбити успостављање картелне банке, али многи држе, да ће доцније пристати, да се успостави или картелна или државна банка Мађарска независњачка странка још се увек чврсто узда, да ће извојевати угарску самосталну банку. У том је уздању потврђује и писање већине бечких листова, који истичу, да се у Угарској данас не да владати без и против независњачке странке, а увиђају да се с њоме до потпуна споразума може доћи само на основу самосталне банке. Независњачкој странци много улева наде и то, што су оба полузванична органа угарске владе одлучно побила писање „Нове Слободне Пресе“, која је тврдила, да су чланови угарске владе, и ако не у званичном и обвезном облику, говорили са члановима аустријске владе о продужењу повластице заједничкој банци. Осим опровргавања те вести у полузваничним органима, изјављено је са надлежна места дописнику „Мађарорсага“, како је потпуна неистина, да је и једна реч пала о продужењу повластице заједничкој банци. Угарска влада има само два становишта, о којима може бити преговора: прво картелна банка, друго самостална банка О заједничкој банци не може више бити ни речи

Хрватско-славонски бан код краља. Јуче у подне био је хрватско славонски бан на аудијенцији код краља, те му је поднео извештај о догађајима и политичком положају у Хрватској и Славонији. У вече је посетио угарског министра претседника Векерла, а за тим отпутовао у Будимпешту.

Суђење због велеиздаје.

Расирава од 4. (17.) априла

— ТРИДЕСЕТИ ДАН. —

Председник: Приређују ли се светосавске беседе, расадници великосрпске пропаганде.

Бачић: Те се беседе приређују одавна. Програми иду на потврду котарској власти. Позоришта иду од давнине. Све то иде и ићи ће својим редом. Ја сам у затвору, па је и ове године била бесједа.

Претседник: Преставља се Милош Обилић, цар Лазар, девет Југовића.

Бачић: Преставља богме.

Претседник: Ви сте носилац великосрпске пропаганде.

Бачић: Ја учествујем у свему ономе, што је добро, племенито и паметно.

Претседник: Јесте ли познати с Мојом Хрвећанином?

Бачић: Он ми је род. Али већ 15 година нисам био код њега Нисмо се ни дописивали. Његов је синовац пре 8 год. био код мене у трговини. Овде смо се нашли сви заједно.

Претседник: Добру је школу изучио, за то сте се овде нашли. Ви стојите у вези с Јоцом Јовановићем, који је у цркви говорио да је Богородица била Српкињица.

Бачић: Како стојимо у вези, најбоље доказује чињеница да сам против њега гласао за дра Харамбашића. А што он проповеда у цркви, то је његова ствар.

Претседник: Из свега овога, како кажу сведоци, изилази, да сте ви члан велеиздајничке организације.

Бачић: Сви ти сведоци говоре једно исто, и то је доказ да су они организовани.

Председник: Зашто не говоре против других, него само против вас 53?

Државни одветник љутито нешто говори.

Претседник: У осталом, могу доћи овамо још и други. — Јесте ли радили на оснивању срп. земљ. задруге.

Бачић: То су красне установе. Задруга постоји и у Јасеновцу и спасава народ од глади. Ја сам, како кажете, велики српски пропагатор, али видите нисам ја био у њој. На бољи доказ, да се задруга не бави политиком.

Држ. одветник истиче, да многи су, другови у велеиздаји још не седе ту. За њих је искључен поступак, да се против првих 53 оптуженика што пре проведе главна расправа. Истиче да нису сведоци сами Франковци. — На његова питања ускраћује оптужени одговор.

Претседник: Зашто ускраћујете одговор? Бачић: То је моја ствар.

Бранилац др. Белобрк пита о томе како то, да је Лаза Бачић затворен ради велеиздаје, пуштен по одлуци банског стола, па онда опет затворен ради велеиздаје. Кад је дакле почела ваша велеиздаја, драги Лазо.

Бачић: То је онда млада велеиздаја, јер онда сам починио велеиздају, кад ме је бански сто пустио ради велеиздаје на слободу

Бранилац др. Белобрк: За вас кажу у оптужници, да мучите Хрвате а много угледних Хрвата (чита им имена) молило је Краља, да будете пуштени.

Бачић. Кад бисте запитали не само поштене многобројне угледне Хрвате из Јасеновца, него из околине и подаље, чули би, да Лазо Бачић није непријатељски расположен према Хрватима, него је многу и српску и хрватску сузу убрисао.

Бранилац др. Белобрк: Ко више вреди, угледни људи, или ови сумњиви сведоци.

Бачић: Без сумње угледни људи.

Бранилац др. Белобрк. За вас се каже, да сте пријатељ дра Николајевића и то се узима за зло, а влада га је пре неки дан exstra statum именовала жуп. физиком. Шта држите о томе.

Бачић: То ће бити каква велика државна тајна (Буран смех, оптужени говоре нешто. Претседник: Сад сте се најели, па одмах галамите. Увек сте после ручка друкчији).

Др. Белобрк: Сећате се песме:

Срби браћо сви на десно крило,
Не би л' наше Сарајево било

Кад је певана 1878. год

Бачић: Како не. То су Срби војници певали онда

Улази четрдесет четврти оптуженик Васо Вукдраговић, учитељ у Окучанима.

Каже да не разуме оптужнице. Српство је у оном крају старо, јако старо а он се оптужује зато што је Србин, што носи барјак и т. д. Та о Српству говори прошлост, коју су забележили толики славни људи и историчари. Барјак се такође шири већ одавно. И гроф Кун Хедервари је дочекиван са српским барјацима, па није било велеиздајника. Српство је дакле било будно пре мога доласка.

Претседник: Сведок Младеновић каже, да истицања Српства није било пре вас.

Вукдраговић: Ја сам радио као вредан човек

Председник пита га за нека познанства с компромитованим личностима, који у Окучанима држе састанке. Вукдраговић: Тумачи, како је и с којима је познат. — Између осталих каже се у оптужници, да је један долазио 1906. а тај је умро г. 1905., (Смех.) Каже се, да долази др. Марковић лечник из Пакраца, а лечника са тим именом и нема у Пакрацу. Ипак је долазио на састанке (Смех.) — Нема тајних састанака; има штедионичких.

Претседник: Сви ви Срби заједно радите. И самосталци и радикали, а ви с једнима и другима.

Вукдраговић: У Окучанима је била радикална организирајућа скупштина 1903. Самостална није тамо ни организована. Откуд ће самосталци помагати радикале или обратно? Не знам.

Претседник: Хтели сте све заводе узети у српске руке.

Вукдраговић: Молим вас па нпр. Српска Штедионица даје зајмове и Србима и Хрватима; Читаоница је културно друштво.

Претседник: Шири се екавштина?

Вукдраговић: Та то су ијекавски крајеви. Како ћу ја католичку децу учити ијекавштину, а православну екавштину? (Смех).

Расправа се иза тога одгађа за понедељак.

Расправа од 6. (19.) априла.

— ТРИДЕСЕТ ПРВИ ДАН. —

Наставља се преслушање четрдесет четвртог оптуженика Васе Вукдраговића, учитеља у Окучанима

Претседник: У вашем се крају истиче, да је краљ Петар ваш српски краљ.

Оптужени: Ја бих желио знати, да ли се мени уписује у грех, да сам то радио.

Претседник: Ја то не кажем.

Оптужени: Ја нисам чуо. Ни сви сведоци нису то чули. Чули су они из „Хрватског Права“.

Претседник: Сведок Драча говори против вас.

Оптужени разлаже, какав је то човек. Каже, да му је Драча претио убиством и хтео га убити. Он га је суду тужио и Драча је осуђен. То је човек, коме се не може веровати.

Претседник: Је ли била слика краља Петра у читаоници?

Оптужени: Није. Била је на зиду попрсје Змаја Јована Јовановића, доста прашна и запрљана, па су сведоци казали, да је то слика краља Петра. Нека се прочитају искази општинског лечника дра Лазе Новковића и пароха Стеве Јањатовића, који то побијају.

Претседник пита о иступању Срба из савеза хрватских учитељских друштава.

Оптужени разлаже опширно како се то догодило Истиче како су франковци као воље скочили против тога, да се бар за другог потпредседника друштва бира Србин учитељ Раде Мандић из Старе Пазове. У опће ни један наш захтев није био уважен.

Претседник пита о „продирању“ Срба у општини.

Оптужени: Од општинских већника 23 су Срби, а један Хрват.

Претседник: Каква је то љубав, кад нисте хтели пустити у општину више Хрвата?

Оптужени: У Окучанима је огромна српска већина. Наше је право, да бирамо кога ми хоћемо.

Претседник: Сведок Газдовић каже, да сте ви рекли, да сте у Окучане послани у политичкој мисији.

Оптужени: Послала ме влада, кад ме је против моје воље тамо преместила Ја имам доста бриге за своје двоје сирочади од 3 до 5 година, којима сам и отац и мајка, а немам времена да капом ветар терам и стварам неке појаве. Старица мати лежи ми на умору, једно дете сломило ми руку, јер нема надзора. — Већ многи од оних, који су мене овамо стрпали, одлежали по неколико недеља на болесничкој постељи, јер их је мучила савест.

Државни одветник: Ви сте навели разлоге, с којих сте захтевали раздељење учитељског друштва. Ја бих разумео да се савез звао Савез учитеља Хрвата, али он се звао савез хрватских учитеља. А ја држим да у Хрватској не могу бити никакви други него хрватски учитељи, као што су у Француској француски.

Оптужени: Нека се и мени, славни суде допусти, да не одговорим, јер не бих рад био ради слабог здравља доћи онамо, где би ми још горе било, него што ми је. Ипак одговара на нека питања државног одветника, а на нека не одговара.

Државни одветник из исказа једног старијег сведока Петра Млађеновића, који вели, да млађи нараштај нарочито истиче Српство, закључује, да Српства пре није било.

Бранитељ др. Белобрк: Јесте ли приметили, да се у оптужници Срби стављају под знак навода као у „Хрватском Праву“?

Државни одветник протестује.

Бранитељ др. Белобрк: Ја допуштам, да г. државни одветник поступа против мене, ако се нађе увређен. Али ја имам право да стављам питања. — Ако је, како „признаје“ и оптужница, за Чарнојевића дошло 36 хиљада српских породица, и ако се у породицу рачуна само три душе, онда их је било 108 хиљада. За 50 година број душа се подвостручује, дакле г. 1740. било их је 216 хиљада, 1840. 824 хиљаде, данас 1 милијон 648 хиљада. — У Угарској има 500 хиљада, а на Хрватску и Славонију отпало би по том 1 милијон и 148 хиљада Срба. Нас у истини нема то-

лико у Хрватској и Славонији, но оптужница не признаје нас ни толико колико нас у истини има. — По податцима неких историчара стоји да се читава Славонија називала и Рашка. А да ли је Срби називају тако?

Оптужени: Не називају.

Претседник: Да ли је „Србобран“ тврдио кад тако шта?

Оптужени: „Србобран“ је тако одлучно бранио права краљевине Хрватске, да су га неки назвали најбољим хрватским листом.

Бранитељ др. Белобрк: Видите оно мало Срба, што их признаје оптужница, дели се на тешко оптужене и тешко компромитоване Како ви тумачите појаву, да се истрага проводила искључиво у котаревима, где је кандидовала српска самостална странка?

Државни одветник протестује

Претседник: Забрањујем то питање и одузимам вам реч

Бранитељ др Винтер: Јесу ли вам познати закони, да неко не сме бити Србин и православне вере у Хрватској.

Оптужени: За таке не знам

Улази четрдесет пети оптуженик Миле Митрић, ратар из Давора — Читао је оптужницу, али је не разуме. Свршио је четири разреда основне школе. Бави се искључиво привредом. Није приступа ни једне странке. Не доспева да се бави политиком, јер има пуно посла. Каже, да не одговара за оно, што се у Градишци догађа.

Претседник: Познајете ли Вилића, дра Чуповића, дра Николајевића, Пауковића књиговођу.

Оптужени: Познајем све

Претседник: После организације самосталне странке почело се Српство силно ширити.

Оптужени: Ја не знам шта се у Градишци догађа Ја знам шта се збива у Давору.

Претседник: Сведоци кажу, да се Српство сада шири, а пре га није било.

Оптужени: Та Српство је од вајкада тамо Откуд ови сведоци, који су тамо насељени од недавни, знаду, да Српство није тамо одавна, а они су од јуче

Претседник: Видите, откада је 1903. дошао краљ Петар, почела се ширити та српска идеја и говори се о краљу Петру.

Оптужени: Не знам ја ништа о томе, а Српство је тамо одавна. Кажите ми ко је то говорио

Претседник: Сведоци.

Оптужени: То су франковци.

Претседник: Говори се о припојењу Хрватске Србији.

Митрић: Не знам ја за то. Ја сам у Славонији, и нико не каже, да ће Славонија припасти Србији.

Председник: У земљопису је унесена и Хрватска, као српска земља.

Оптужени: Не бавим се ја земљописом, него земљом.

Претседник: Ви сте пропагатор великосрпски.

Оптужени: Не знам ја, шта је то пропагација. (Смех.)

Претседник: Ви учите великом Српству тамошње православне.

Оптужени: Нисам ја учитељ

Претседник: Говори се, да се запретило, да ће се католичка црква дигнути динамитом.

Оптужени: Госп. претседниче, ја се на то само смејем (Смеје се.)

Претседник: Ја вам забрањујем смејати се И казнићу вас зато.

Оптужени: Та ја динамита нисам никад ни видио.

Претседник: Не морате видети, али јесте ли чули претњу

Оптужени: Нисам никад.

Претседник: Ви сте одлазили напред поменутој господи у Градишку у ствари великосрпској.

Оптужени: Па јесам ли ја њих учио или они мене.

Претседник: Ви сте то код њих усисали.

Оптужени: Па како то да ја овде на клупи, а господа су код куће.

Претседник: Код вас се у кући одржавају беседе.

Оптужени: Ја се опет морам смејати на то. Када?

Претседник: На св. Саву.

Оптужени: Свети Сава је велики српски светац, али ја зато, како се држе беседе нисам знао, док нисам прочито опис у оптужници.

Претседник: Али сведоци кажу.

Оптужени: Откуда код мене у сељачкој кући, да се држе беседе. Ту треба музике, па вина итд Да је сељак то могао извести, ко би то мислио? (Смех.)

(Свршиће се).

Вести из места и са стране.

Султан Абдул Хамид.

Јуче смо донели једну вест о султану Абдул Хамиду, а сад ћемо је допунити. Док ове ретке пишемо Абдул Хамид може бити и није више султан, већ заробљеник и много размишља о свом променљивом животу. Сећа се можда живо оног дана, када је „фетвом“ највишег свештеника, да се по законима и прописима светог шериата скида са престола умоболни султан Мурат V. Тада је он, Абдул Хамид сео на коња и праћен државним великодостојницима из Пера дошао у Стамбол и постао султан. Народ га је хладно дочекао, а седи Ружди паша пришануо свом пријатељу: „Бојим се, да ћемо се врло брзо покајати, што смо изгубили султана Мурата.“ Чим је постао султаном невероватно се променуо. Све дотле утонуо је био у уживања и страсти источњачког живота и за љубав задовољства тровао је своје здравље раздражљивим средствима. Чим је постао Калифом, одрече се свега тога, чак и харем је држао из обичаја, а постао најбрижљивији родитељ. Био је до крајности умерен, да би што дуже живио. Узео је на себе највећи део политичког рада држећи да ће тиме заштитити свој живот од мача, отрова и бомбе, и окружио се са многим верним чуварима. За време од тридесет година, није можда преспавао две ноћи једно за другом у истој соби и истој постељи, већ је непрестано мењао. — Ко је год с њим имао прилике да разговара, свакоме је изгледао као најпријазнији и најдоброћуднији човек. Али историјске чињенице доказаше противно. Кад су угледале света енглеска плава књига и француска жута књига, после оних грозних покоља у Јерменској, свакоме је било јасно, да је на заповест тог пријазног, увек пријатељски осмешљивог човека искасапљено и убијено три стотине хиљада људи. Сличних покоља приредио је више и Европа се већ од дужег времена научила, да за ужасе у Турској не криви турску владу, већ султана Абдул Хамида Радио је и ноћу, а његови жбири стали су га грдних новаца. Морао је знати шта се све у целој земљи догађа. И за то је често својом моћи празнио државну касу, само да грдну легију својих жбира и приврженика богато награђује. — И док празне државне касе нису могле плаћати чиновнике, па врло често ни официре ни војнике, његови верни су расипали новац и још стицали. И на савет или пријаву његових жбира и приврженика силни и најугледнији синови и турски нађоше гроб свој у дубинама Мраморног Мора или не сташе на други тајанствен начин. И тако се и даде само разумети, да младотурска војска неће наћи отпора у Цариграду, већ да ће дочекана бити као избавитељ народа, који ће народ ослободити једног тирана и учинити краја жбирима, денунцијацијама, убијањима појединаца и читавих гомила.

„Дан матера“

У Њујорку, као и у осталим великим градовима Северноамеричких Сједињених Држава, хоће ове године да првипут свечано прославе један свечаник, кога не познаје ни календар, ни држава: Дан матера. Још прошле године предлагао је један сенатор у сабору, да се одреди један дан у години, који ће бити посвећен у част америчких матера. Тај је предлог пропао у сабору, али су ту мисао прихватиле жене и свештеници. Женска друштва од то доба живо раде, да ту мисао и остваре. Сва женска друштва у Њујорку, која броје 45 хиљада чланова, прославиће свечано ове године „дан матера“. Пре подне ће тога дана сва друштва са својим заставама ићи у цркве, а после подне такође неће радити, но ће се поново прикупити по храмовима, заједно са својом децом, где ће свештеници са предикаоница одржавати, истицати и узносити дужности и одговорности матера. На Њујорк угледали се и остали велики градови у Америци и тако ће „дан матера“ бити свечано прослављен у свој Америци.

Прва ваздушна лопта у Турској.

У целој османлијској царевини забрањено је било до сад, да се когод на ваздушној лопти диже у зрак. Једва је пошло двојици Француза да недавно од младотурске владе добију дозволу, да на својој ваздушној лопти „Османли“ дођу у Турску, те се у Цариграду, Смирни и Солуну дигну на њој у зрак и прикажу ову Турцима. Ово дана је „Османли“ правио краћи покушај у Паризу и на њему је тада био и паришки турски војни аташе Фети. Оба та Француза сада скоро да очајавају, јер ако се не поврати младотурска влада, онда и од њиховог покушаја неће бити ништа. А остану ли хоџе и улеме на влади, онда Турци неће видети ваздушне лопте можда још ни онда, кад буду зраком летили већ ваздушни бродови, којим се може управљати. Хоџе држе, да би то штетило турском верском фанатизму.

Црна Гора — краљевина.

Загребачком „Обзору“ јављају из Петрограда да ће ускоро Црну Гору прогласити краљевином. Кнез Никола узеће титулу: краљ Црне Горе и Брда.

Пут некадашње српске краљице.

Некадања српска краљица Наталија, која сада стално станује у Бијарицу, опоравила се од болести толико, да намерава на дуже време отпутовати у Јужну Русију, у Ливадију, својој тетки књегињи Моруци. Бивша краљица Наталија има огромна добра у Ливадији, која хоће овом приликом да прода, те и своју тетку одведе у Бијариц. Наталија има великих добара и у Румунију и сад води преговоре са румунском владом ради продаје и тих добара.

Број рогатог блага на земљи.

Један статистичар је израчунао, да највише говеда има у Америци. У Северној Америци има око 77 милијона говеда. Од осталих држава долазе следеће: Индија са 52 милијона, Русија са 42 милијона, Аргентина са 21 милијоном, Немачка са 20 милијона, Француска са 15 милијона, Аустро-Угарска са 16 милијона, Енглеска са 12 милијона, Аустралија са 8 милијона, Италија са 5 милијона и Румунија са 2 и по милијона Мала али напредна Швајцарска има 1 и по милијон говеда.

Тестамент једног особењака.

У Хатвану је у четрдесетим годинама прошлог века умро Михајло Садецки, који је иза себе оставио врло велико имање. Исти је био за целог живота особењак, те је и тестаменат на особењачки начин начинио. Оставио је он једној својој рођаци из Еперјеша две стотине хиљада круна под условом да се иста не удаје за целог свог живота Даље своме брату је такођер завештао имања, али под тим условом да му брат може само камату од улога уживати, а главницу да може продати тек седмо братовљево колено. Овај улог је износио сто двадесет хиљада круна а био је уложен у првој пештанској домаћој штедионици и камата је недирнута остала. Ових дана је сна умрлог Садецког отишла у штедионицу да дигне камату на уложени новац. Но кад је дошла у штедионицу чује да је новац а исто тако и завештање покојног Садецког нестало. Због тога Калајевица сна тужила штедионицу и тражи нестали новац.

Прегазио га жељезнички воз.

Јуче на загребачкој жељезничкој станици догодила се жељезничка несрећа, којом је приликом пао жртвом и један човечији живот. Ваљало је скопчати два воза и тим послом био је запослен младић Стеван Макари помоћник пратиоца воза Кад је хтео спојити два воза, тако је несретно стао, да су га оба воза стиснула преко груди, које га је потпуно стињило и груди зробило. Умирући пренесен је у болницу милосрдних сестера, где је после неколико часака умро.

Брзојави „Застави.“

Стигли 8. априла.

Питање банке.

Беч. У 10 сати продужиле су обе владе саветовања о банци.

Будимпешта. Мађарска независна странка држаће у понедељак клупску седницу под председништвом Кошутовим.

Одговорни уредник: Константин Брадваровић.

Трговина.

Нови Сад, 7. априла 1909. године

Пшеница прве каквоће стара 26 к 80 до 27 к 20 п
Пшеница нова 26 к 20 п до 26 к 40 п.
Пшеница средња 25 к 60 п до 26 к — п.
Пшеница лакша 25 к 30 п до 25 к 60 п.
Наполица нова 24 к 40 п до 24 к. 80 п.
Јечам нови 16 к 40 п до 16 к 60 п.
Зоб нова 16 к 60 п до 16 к 80 п.
Кукуруз у зрну нов 14 к 80 п до 15 к 20 п
Кукуруз у клипу нов — к — п до — к — п.
Маст 144 к п до — к — п.
Сланина 140 к — п до — к — п.
Сланина пољена 140 к — п до — к п.
Свињи угојени тешки 96 до 100 п.
Свињи средњи . . . 92 до 96 п.
Свињи лаки . . . . 88 до 92 п.
} све од 100 кила
Теоци 72 – 76 по кили.
Овци пар 28—36— кр. пар.
Јагњци 64 – 68 по кили.

Рojички „Stiriaquelle“
лековита вода против надима у стомаку и грчева, запаљења бубрега, катара у грлу и устима, катара у стомаку и цревима, мокраће киселине, шећерних болести немања столице, болести јетре и жлезде. Глазно заступство за Угарску: Josef Hoffman, Budapest, Bathorigase 8.

ЛЕЧНИЧКИ ПРЕПОРУЧЕНО

ИЗВРСНИ УСПЕСИ!

261 2—2

ХРАСТОВЕ ДУГЕ

сува, изврсна роба

до 25.000 акова

има на стовариштy у Обреновцу и продаје франко савска обала.

425 2—8 **Радомир Матић**
трговац
Обреновац (Србија).

Славонске једанпут печене

ШЉИВОВИЦЕ

130 хектолитара, 11 гради јаке, цена 28 новч. од литре.

Шиље се од **50 литара на више** Купац има буре на колодвор **Гарчин** послати на доњу адресу исто као и писма.

226 9—12 **Пантелија Десанчић**
Клокочевик
п. колодвор Гарчин.

Изврсно вино и пиво

точи се у **Петроварадину** у гостиони

Венцла Пихлера,

коју сам примио. — **Кујна** изврсна; **рибе** понедељником и петком. — Цена умерена.

Моли за многобројну посету

399 3—3 **Драгомир Бакалић.**

Бр. 108 ex 1909.

Оглас.

Српска православна црквена општина у Митровици

издаје под најам

КАФАНУ и РЕСТАУРАЦИЈУ,

које се налазе на најлепшем месту у згради **„Српскога Дома“**.

Општина је вољна исте просторије преновити, а евентуално на захтев подузетника и преудесити.

Понуде се шаљу на потписано председништво

Из седнице месног црквеног одбора српске православне црквене општине у Митровици, држане 15. (28.) марта 1909.

Председништво
српске прав. црквене општине у Митровици

386 3—3

Ad П. Г. 33./29. ex 1909.

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на место

КЊИГОВОЂЕ

за фондове и закладе српске велике гимназије карловачке са платом од

2400 К. и станаринком од 480 К. годишње.

Компетовати могу С би православне вере, који имају своје молбенице инструисане сведочбама о прописаној квалификацији и досадањој пракси потписаном патронату до 1. маја о. г. по ст к. поднети.

Из седнице патроната српске православне гимназије државе у Карловци, 21. марта (3. априла) 1909 год

483 1—2 **Председништво.**

ПОЗИВ
У РЕДОВНУ ГЛАВНУ СКУПШТИНУ
Српске Земљорадничке Задруге

(удружење са неограниченом одговорношћу)

У ПАРАГА

која ће се одржати у четвртак 16. (29.) априла у 8 сати пре подне у задружном стану, са овим

ДНЕВНИМ РЕДОМ:

1. Избор перовође за ову седницу и два члана за оверовљење записника
2. Читање закључног рачуна (биланса) за годину 1908. са извештајем управног одбора о раду задруге у овој години, као и давање разрешнице управном и надзорном одбору и пословођи.
3. Избор управног одбора на 3 године.
4. Избор надзорног одбора на 1 годину.
5. Избор пословође.
6. Избор изасланика и његова заменика на главну скупштину „Савеза српских земљорадничких задруга (као задруга) у Загребу.
7. Изванредни предлози

Из седнице управног одбора „Српске земљорадничке задруге (удружење са неограниченом одговорношћу) у Парага“ држане 12. априла године 1909.

Александар Тошић перовођа. **Стеван Алимпић** претседник.

484 1—1

Српским **новчаним заводима** јављамо, да ће ускоро ући у штампу

„Српски Компас“

за год. 1909., те молимо ко нам још није послао тражене податке, да то по могућности учини.

Тако исто молимо оне српске новчане заводе, који случајно нису добили упитни табак, да нам то картом јаве, па ћемо им исти одмах послати.

Уредништво „СРПСКОГ КОМПАСА“
(Јован Вучковић. књиговођа Штедионице Ст. Пазова (Срем.)
392 —6

ПРОДАЈЕМ

4 ЈУТРА ЗЕМЉЕ

у једном комаду; **2 јутра је засађен виноград, а 2 јутра воће,** а лежи на Малој Каменици.

Даље имадем 2 јутра винограда код села и 4 јутра оранице Трешњевац. — Продаје се све из слободне руке. — Упитати ради ближих услова код 455 2—2

Ангелине Лаћарац,
рођ. Јовановић, Каменица 315. бр.

ВЕРЕНИ.

Г. Стеван Цигурски

књиговођа „Српске Штедионице“ у Шибићи,

верио се са гђицом

Видосавом Велићевом

милом ћерком Владимира Велића, трговца и поседника из Шлока.

479 1—1

КУЋА

у Новом Саду, Тот Калманова улица број 16.

продаје се из слободне руке. Упитати у истој кући, или

480 1—3 **Мојсила Николића**
гостионичара у Чуругу.

Тражим за своју гостионицу
код »Црног Мачка« у Доњем Ковиљу
једног

ГОСТИОНИЧАРА

под рачун.

Јавити се може у свако доба.

Коста Лучић,
Доњи Ковиљ.
404 3—4 Alsókabol (Bács B dog m.).

КУПАТИЛО
Стевана Нићина

у СЕНТОМАШУ

у непосредној близини места станице Бач-Сентомаш **отвара се од 1. маја до 1. октобра** п. р. Могу се добити у непосредној близини лепи станови а нешто и на самом купатилу са костом.

Моја купка са напредним успехом лечи. **1.) Женске болести, 2.) болести стомака и црева, 3.) јетричне болести, 4.) разне кроничне болести коже. 5.) шкрофулозу. 6.) жлезде и костију, 7.) скупљање мишића и суве жиле** (Aendo), **8 укоченост зглавака, 8) реуматичне болести и туберкулозе.**

Досадање успехе о лековитости моје купке у стању сам са многобројним двогодишњим сведочбама потврдити. 372 4 12

Потребан је

за проширење мога купатила компаниона са готовим новцем.

ТРГОВАЧКЕ КЊИГЕ,

благајнице, штраце, главне књиге, роковници и т. д. могу се добити од најједноставнијих врста, до најфинијих, и изготовљава трговачке књиге по нарочитом растеру и жељи

КЊИЖАРНИЦА И ТРГОВИНА АРТИЈЕ

Милана Ивковића

У НОВОМ САДУ

ћошак главне и дунавске улице.

Каучук штабила.

Шапиротраф апарата.

Сви специјалитети за трговачке пословнице, као:

Шанон мапе, разни регистратори копир и рекопир папир, и т. д.

Артије и пантлике за писаће машине.

Наруџбе поштом извршују се брзо и савесно.

Цене строго солидне.

270 17 30

Велике Вертхајмове гвоздене касе.

Велики илустровани ценовник на захтев сваком шаљемо franko и бадава.

Изврсно копирно и писаће мастило.

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.